

Datum
2021-05-07

Diarienummer
SN-2021/663.119

Handläggare
Anna Larsson
Anna.Larsson2@huddinge.se
08-535 300 00

Socialnämnden

Inför en avhopparverksamhet för ett tryggare Huddinge - svar på motion väckt av Nujin Alacabek (V)

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens synpunkter och överlämnar remissvaret, daterat den 7 maj 2021, till kommunstyrelsen som sitt yttrande i ärendet.

Sammanfattning

Förvaltningen har getts möjlighet att svara på en motion från Nujin Alacabek (V) som yrkar på att Huddinge kommun inrättar en avhopparverksamhet under ledning av socialtjänsten med egen budget.

Vad som menas med "avhopparverksamhet" är inte tydligt i motionen. Om man med "avhopparverksamhet" menar att det ska finnas personal inom socialtjänsten som har särskild kunskap och kännedom om avhoppare och vad som krävs för att ge dem ett gott stöd i kombination med en upparbetad samverkan med polisen så är förvaltningens bedömning att en sådan avhopparverksamhet redan finns.

Om man med "avhopparverksamhet" istället åsyftar att på insatsnivå inrätta en verksamhet som ska stödja avhoppare till att lämna en kriminell livsstil så vill förvaltningen lyfta följande. De avhoppare som söker stöd behöver ofta lämna hemkommunen för att överhuvudtaget ha förutsättningar att bryta sin gängtillhörighet och kriminella livsstil, en avhopparverksamhet på "hemmaplan" fyller i dessa fall ingen funktion. Antalet avhoppare som söker stöd är relativt få, under 2020 rörde det sig om totalt fyra personer, behovet av stöd ser dock olika ut från individ till individ.

Förvaltningens bedömning är att det är svårt att bygga upp en verksamhet som kan svara upp mot så pass diversifierade behov och samtidigt vara resurseffektiv. Syfte och målgrupp för verksamheten skulle i så fall behöva utredas ytterligare.

Beskrivning av ärendet

Nujin Alacabek (V) har lämnat en motion där hon yrkar på att Huddinge kommun inrättar en avhopparverksamhet under ledning av socialtjänsten med egen budget. Motionären skriver att det inom kommunen finns områden som förekommer på polisens lista över utsatta områden och att "ett stort antal allvarliga gängrelaterade incidenter" har skett under de senaste åren.

HUDDINGE KOMMUN

Postadress
Huddinge kommun
Socialförvaltningen
141 85 Huddinge

Besök
Gymnasietorget 1

Tfn vxl 08-535 300 00

sof@huddinge.se
www.huddinge.se

Datum
2021-05-07

Diarienummer
SN-2021/663.119

Vidare skriver motionären att det stöd som kommunens socialtjänst erbjuder avhoppare idag har tagit resurser från andra verksamheter, så som boendestöd. Motionären anser att det är ”uppenbart att Huddinge kommun behöver ett mer hållbart arbete än så för att nå resultat”.

Förslag till nationell samordningsstrategi för avhopparverksamhet

I februari offentliggjordes slutredovisningen av Kriminalvårdens, Polismyndighetens, Statens Institutionsstyrelses och Socialstyrelsens uppdrag att ta fram ett nationellt avhopparprogram¹. För att inte förväxlas med en nationell avhopparverksamhet och bättre avspegla regeringsuppdraget används i slutrapporten istället benämningen ”en nationell samordningsstrategi för avhopparverksamhet”.

Slutredovisningen fastslår att det finns ett stort behov av att utveckla och samordna samhällets insatser för de som vill lämna ett liv i kriminalitet och föreslår en nationell avhopparstrategi med Brottsförebyggande rådet (Brå) som samordnande myndighet för strategins långsiktiga genomförande. Förslaget till strategi fokuserar på de individer som är involverade i kriminella eller våldsbejakande extremistiska miljöer eller grupperingar och som visar någon form av motivation till att lämna dessa miljöer eller grupperingar.

På lokal nivå föreslås kommunerna få ett utökat och tydligare ansvar för målgruppen genom att vara den samordnande parten med ansvar för det operativa arbetet tillsammans med Polismyndigheten och Kriminalvården. Samtliga tre myndigheter föreslås utse samordnarfunktioner för att effektivisera arbetet. Vidare föreslås också bland annat att en lokal gemensam lägesbild tas fram som både innefattar förekomsten av kriminella miljöer och grupperingar och individer i dessa som bör prioriteras för motiverande insatser och att kommuner som inte har en samverkansöverenskommelse med lokalpolisområdet och/eller strategi och rutiner för avhopparärenden bör upprätta sådana.

Forskning

Det saknas i stor utsträckning forskning om vad som fungerar bäst när det kommer till att stödja individer att lämna en kriminell eller extremistisk gruppering. Det finns dock några svenska studier vars slutsatser kan ge visst underlag i sammanhanget. 2016 genomförde Brå, inom ramen för ett regeringsuppdrag, en kartläggning² av hur stödet till avhoppare ser ut i Sverige både vad gäller omfattning och struktur. Brås bedömning var vid denna tidpunkt, att antalet avhopparverksamheter var tillräckligt för att möta behoven. Däremot behöver stödet bli mer likvärdigt över landet och Brå föreslår därför att de myndighetsdrivna avhopparverksamheterna ska överväga att vidga sina

¹ Slutredovisning av Kriminalvårdens, Polismyndighetens, Statens institutionsstyrelses och Socialstyrelsens uppdrag att ta fram ett nationellt avhopparprogram, Kriminalvården KV 2020-1460, 2021-02-22.

² Bogestam, N., & Patel, E. (2016). *Stöd till avhoppare från kriminella grupperingar: en nationell kartläggning*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Datum
2021-05-07

Diarienummer
SN-2021/663.119

upptagningsområden i syfte att kunna ta emot fler avhoppare. Erfarenhetsutbytet mellan olika aktörer behöver också öka.

Flertalet av de avhopparverksamheter som finns i Sverige har varit föremål för utvärdering, både de myndighetsdrivna och de icke myndighetsdrivna. Det går dock inte att med säkerhet säga vilka effekter avhopparverksamheterna har haft eftersom utvärderingarna saknar en kontrollgrupp som inte har tagit del av insatserna. Två studier kommer dock till likvärdiga slutsatser när det gäller vad som behövs för att en individ ska lämna ett liv i kriminalitet. Först och främst krävs att individen själv verkligen vill förändra sitt liv, utan den viljan kommer en förändring inte att komma till stånd. Därutöver behövs sociala, praktiska och materiella resurser för ett lyckat utträde. Relationer till familj och vänner, arbete och bostad lyfts fram som viktigare än attitydförändrande behandlingsinsatser. Ett framgångsrikt utträde ur gruppen innebär inte bara att ta sig *ur* någonting, utan också att komma *till* något annat.³

Nationell utblick

Malmö stad och Polisen driver ett konsultationsteam som genom ett tätt myndighetssamarbete arbetar för att hjälpa avhoppare. Den som lever ett kriminellt liv och vill ha stöd för att bryta detta kan vända sig direkt till konsultationsteamet, men även personal inom till exempel socialtjänst och kriminalvård som möter potentiella avhoppare i sin verksamhet kan vända sig till teamet. I ett inledande skede görs en hotbilsbedömning och en bedömning av motivationen hos den enskilde och arbetet sker därefter i nära samverkan med de aktörer som är viktiga i varje enskilt fall, till exempel anhöriga, socialtjänst, arbetsförmedling och polis.

I Stockholms stad hanteras de avhoppare som av polisen bedöms vara i behov av personskydd av den centrala avhopparverksamheten organiserad inom Enheten för hemlösa. Individer som vill lämna ett liv i kriminalitet men inte bedöms vara i behov av skydd hanteras av respektive stadsdelsnämnd. Den centrala avhopparverksamheten tar enbart emot ärenden som inkommer direkt från polisen. Polisen genomför bedömning av hotbild och behov av skydd och socialtjänsten bedömer stödbehov. Socialtjänsten beviljar insats och köper platser externt på hem för vård och boende (HVB) eller annan extern verksamhet. I ett senare skede kan även insatser beviljas inom stadens egna verksamheter, till exempel träningslägenhet i kombination med boendestöd.

Göteborgs stad samverkar med Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet för att stödja individer som vill lämna en kriminell gruppering eller livsstil. Respektive stadsdelsnämnd ansvarar för avhopparärendet men stadsledningskontoret ansvarar för övergripande ledning, uppföljning och strategisk utveckling av arbetet med avhoppare. Stadsledningskontoret ansvarar

³ Forkby, T., Kuosmanen, J., & Örnlin, H. (2019). *Vägen ut ut gänget - Om manligheter, broderskap och svikna förhoppningar*, Norrköping, Kriminalvården och Carlsson, C. (2016). *Att lämna våldsbejakande extremism: en kunskapsöversikt*, Stockholm, Institutet för framtidsstudier.

också för samordning och samverkan och kan fungera som stöd till stadsdelsnämnderna i vissa avhopparärenden.

Antal individer inom avhopparverksamheter

I förslaget till nationell avhopparstrategi som redovisats ovan framkommer att det inte finns några säkra siffror på det totala antalet avhoppare i landet då det saknas struktur för att sammanställa rättvisande statistik. En avhoppare kan vara aktuell hos flera aktörer samtidigt och riskerar på så vis att räknas flera gånger. Kriterier för deltagande varierar också mellan de olika myndighetsdrivna avhopparverksamheterna vilket ytterligare försvårar möjligheten att få en klar bild av det totala antalet avhoppare.

Det finns dock en tydlig tendens till att antalet avhopparärenden inom myndighetsdrivna avhopparverksamheter ökar. Inom Polismyndighetens Brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheter (BOPS) steg antalet ärenden från 2019 till 2020 med omkring 40 ärenden till totalt 130. Inom Stockholms stad ökade antalet från 8 ärenden 2018 till 30 ärenden 2020. Avhopparverksamheten i Malmö stad har under 2020 hanterat cirka 80 avhopparärenden, en ökning med omkring 10 ärenden sedan 2019. Den icke myndighetsdrivna avhopparverksamheten i Fryshusets regi har omkring ett tjugotal avhoppare årligen. Sammanfattningsvis uppskattas det totala antalet individer som årligen deltar i någon form av strukturerad avhopparverksamhet till mellan 150 och 250 individer. I samband med att arbetet med avhoppare blir mer välfungerande och känt förväntas antalet avhoppare att öka.

Förvaltningens arbete med avhoppare idag

Stöd till avhoppare hanteras idag inom individ- och familjeomsorgen, sektionen för beroende och socialpsykiatri där en samordnare för arbetet finns utsedd. Utredning och bedömning kring behov av stöd genomförs på socialtjänstens beroendeenhet i nära samverkan med polisen. När ett ärende inkommer till beroendeenheten kontaktas samordnaren för polisens avhopparverksamhet. Avhopparärenden kan hos polisen handläggas inom lokalpolisområde Huddinges avhopparverksamhet eller hos Nationella Operativa Avdelningen (NOA). Polisens bedömning av grad av kriminalitet, hotbild samt behov av skydd ligger sedan till grund för beroendeenhetens fortsatta utredning kring behov av stöd. Båda parter följer ärendet under hela processen och polisen kontrollerar avhopparen genom regelbundna slagningar i alla polisiära system och rapporterar eventuella avvikelser till kommunen.

Antalet avhoppare som söker stöd är få, uppskattningsvis har det rört sig om mellan 1-4 personer årligen sedan 2015 då arbetet med målgruppen inleddes. Under 2020 ökade antalet något och i dagsläget har beroendeenheten åtta pågående avhopparärenden.

Behovet av stöd hos de avhoppare som enheten har kontakt med är ofta omfattande och initialt beviljas vanligtvis dygnetruntvård. I ärenden där individen både har en beroendeproblematik och önskar bryta en kriminell livsstil kan behandling beviljas på hem för vård eller boende (HVB) inom ramavtal, i fall där

Datum
2021-05-07

Diarienummer
SN-2021/663.119

det rör sig om en mer renodlad kriminell problematik kan insats behöva beviljas utanför ramavtal för att individen ska få rätt stöd. Vissa individer kan efter en tid återvända till hemkommunen och får då fortsatt behandling i förvaltningens öppenvård, vid behov i kombination med stödboende. För individer som på grund av hotbild inte kan återvända till Huddinge blir ofta dygnetrunt-placeringen längre. Placeringstiden är då som regel cirka 1,5 år och kostnaden under första året bedöms uppgå till drygt en miljon kronor baserat på en dygnskostnad om 3000 kronor per dygn för att nästkommande halvår halveras. För individer som kan återvända till Huddinge och fortsätta sin behandling i öppenvård blir kostnaden givetvis lägre.

Kostnaderna tas inom ramen för befintlig budget eftersom förvaltningen inte erhåller några särskilda budgetmedel för målgruppen. Förvaltningen har dock ansökt om och vissa år erhållit, medel från NOA för arbete med målgruppen. Under 2020 fick förvaltningen ersättning för kostnader avseende två individer och har sökt medel för ytterligare tre, men ännu inte fått besked om dessa. Förvaltningen har inte minskat avsatta medel till någon annan av sina verksamheter för att finansiera stöd till avhoppare.

Arbetet med avhoppare har gett goda resultat. Tre individer som fått stöd från förvaltningen arbetar idag för att hjälpa andra att lämna kriminella grupperingar. Flera andra kommuner har gjort studiebesök i Huddinge för att ta del av arbetet med avhoppare och personal från beroendeenheten har föreläst för kriminalvården.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser, i likhet med motionären, att det är viktigt att ha både välfungerande förebyggande insatser mot brottslighet såväl som att kunna erbjuda ett gott stöd till de individer som önskar lämna en kriminell gruppering eller livsstil. Grov kriminalitet påverkar i stor utsträckning både lokalsamhället och barns uppväxtvillkor och arbetet med att ge stöd och hjälp till de individer som önskar lämna ett liv i kriminalitet bidrar därmed till en förbättrad livssituation för fler än enbart den enskilde individen.

Utifrån ett barnperspektiv är det därför av stor vikt att kommunen tillsammans med andra myndigheter bedriver ett aktivt arbete för att motverka och minska brottslighet. Ett sådant arbete kommer alla barn till gagn och bidrar till att barn får växa upp under trygga levnadsförhållanden. För det enskilda barnet kan det göra stor skillnad om dess förälder får stöd och hjälp att lämna ett liv i kriminalitet. Det ger barnet större tillgång till sin förälder och föräldern har bättre förutsättningar att finnas där för sitt barn och i enlighet med barnkonventionen, stötta sitt barn i att få sina rättigheter uppfyllda.

Motionären yrkar att kommunen ”inrättar en avhopparverksamhet”, vad som menas med begreppet ”avhopparverksamhet” är dock inte helt tydligt.

Om man med ”avhopparverksamhet” menar att det ska finnas personal inom socialtjänsten som har särskild kunskap och kännedom om avhoppare och vad som krävs för att ge dem ett gott stöd i kombination med en upparbetad

Datum
2021-05-07

Diarienummer
SN-2021/663.119

samverkan med polisen så är förvaltningens bedömning att en sådan avhopparverksamhet redan finns. Det arbete som bedrivs gällande avhoppare i kommunen idag stämmer väl överens med den avhopparverksamhet som bedrivs i till exempel Stockholms stad.

Om man med ”avhopparverksamhet” istället åsyftar att på insatsnivå inrätta en verksamhet som ska stödja avhoppare till att lämna en kriminell livsstil så vill förvaltningen framföra följande. Ofta är det så att en avhoppare, åtminstone initialt, behöver lämna sin hemkommun för att överhuvudtaget ha förutsättningar att bryta sin gängtillhörighet. En insatsverksamhet på ”hemmaplan” fyller i dessa fall ingen funktion. Behoven hos målgruppen ser väldigt olika ut och antalet individer som söker stöd för att lämna en kriminell gruppering eller livsstil i kommunen idag är relativt få.

Förvaltningens bedömning är att det är svårt att bygga upp en verksamhet som kan svara upp mot så pass diversifierade behov och samtidigt vara resurseffektiv. Syfte och målgrupp skulle i så fall behöva utredas ytterligare.

Det finns idag välfungerande avhopparverksamheter på insatsnivå där förvaltningen köper platser för de individer som bedöms behöva det och de som inte bedöms vara i behov av lika stort stöd kan erbjudas stöd inom redan befintlig öppenvårdsverksamhet inom kommunen.

Ekonomiska och juridiska konsekvenser

Motionären skriver att medel för att finansiera inrättandet av en avhopparverksamhet finns att söka hos Polismyndigheten. Dessa medel är dock avsatta för kommuner att ansöka om i syfte att täcka kostnader för en specifik avhoppare, inte för att upprätta en ny verksamhet.

I slutredovisningen som hänvisas till i detta tjänsteutlåtande framhålls att då förslaget innebär att kommunernas ansvar inom området tydliggörs bör detta tas hänsyn till i samband med resurstilldelning. I dagsläget finns dock inga beslut beträffande statliga medel för kommuner att ansöka om för upprättande av en avhopparverksamhet.

Lotta Wigen
Socialdirektör

Christine Carlsén
Verksamhetschef

Bilagor

1. Remissmissiv
2. Inför en avhopparverksamhet för ett tryggare Huddinge - motion väckt av Nujin Alcabek (V)

Datum
2021-05-07

Diarienummer
SN-2021/663.119

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens förvaltning, Björn Rosborg